

INSTRUKCE NÁMĚSTKA PRO ŘÍZENÍ SEKCE 4
č. 10/2018

Věc: Postup správního orgánu při vyhodnocování nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku určeného osobám s těžkým zrakovým postižením

Určeno pro: Úřad práce České republiky
Odbor odvolání a správních činností
nepojistných dávek MPSV

Účinnost od: 8. října 2018

Zrušovaný řídicí akt MPSV: - 0 -

Zpracovatel: Odbor nepojistných sociálních a rodinných dávek

Č. j.: MPSV-2018/116448-442

Počet stran: 24

Předkladatel: **JUDr. Michaela Kepková**
zástupce ředitele odboru nepojistných
sociálních a rodinných dávek

Dne: 8. října 2018

Schválil: **JUDr. Jiří Vaňásek**
zastupující náměstek pro řízení sekce
zaměstnanosti a nepojistných sociálních dávek

Dne: 8. října 2018

Za účelem sjednocení postupů krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV):

1. Vydávám

Instrukci k postupu správního orgánu při vyhodnocování nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku určeného osobám s těžkým zrakovým postižením.

2. Ukládám

Úřadu práce České republiky a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek MPSV zajistit realizaci plnění povinností vyplývajících z této instrukce.

Instrukce nabývá účinnosti dnem 8. října 2018.

JUDr. Jiří Vaňásek
zastupující náměstek pro řízení sekce
zaměstnanosti a nepojistných sociálních dávek

Dne 1. ledna 2018 nabyla účinnosti vyhláška č. 408/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

Změna se týká Přílohy č. 1 k vyhlášce č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“), která stanoví seznam druhů a typů zvláštních pomůcek určených osobám se zdravotním postižením, na jejichž pořízení se poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku.

Tato instrukce je vydávána za účelem sjednocení postupů krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky (dále jen krajská pobočka) a MPSV při posuzování nároku na příspěvek na jednotlivé typy zvláštních pomůcek určených pro těžce zrakově postižené osoby uvedené v části II přílohy.

Článek I.

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Vybrané podmínky nároku

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku má osoba, jejíž zdravotní stav odpovídá charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a přitom nevylučuje přiznání tohoto příspěvku. Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se považuje nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok.

Zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku jsou uvedena v příloze k zákonu č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon). V případě těžkého zrakového postižení jde o část I, bod 2. Zdravotní stavy vylučující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku (kontraindikace) jsou uvedeny v části II. přílohy k zákonu.

Potřeba pomůcky

Jednou z podmínek přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku je, že osoba pomůcku potřebuje, pomůcka jí umožní sebeobsluhu, potřebuje ji k realizaci pracovního uplatnění, k přípravě na budoucí povolání, k získávání informací, vzdělávání anebo ke styku s okolím. Při posuzování „potřeby pomůcky“ se přihlíží i k dalším pomůckám, zdravotnickým prostředkům, úpravám a předmětům, které osoba využívá (§ 9 odst. 5 písm. b) zákona). Některé zvláštní pomůcky pro zrakově postižené osoby mohou být multifunkční. Aby nedocházelo k duplicitnímu poskytování příspěvků, měl by klient řádně zdůvodnit, k jakému jinému účelu bude pomůcku využívat. Například se může jednat o případ, kdy žadatel, který si podal žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku – digitální zápisník, již vlastní stolní PC, v němž má již zabudované stejné vybavení, jaké má digitální zápisník.

Schopnost pomůcku využívat

Další podmínkou pro poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku (§ 9 odst. 5 písm. c) zákona) je, že osoba může zvláštní pomůcku využívat, a to obecně i ve svém sociálním prostředí. Využívat pomůcku v obecném smyslu znamená, že osoba dokáže pomůcku obsluhovat a používat. Možnost využívat pomůcku ve svém sociálním prostředí znamená, že osoba nemá ve svém okolí (např. v bytě) nic, co by bránilo pomůcku užívat. Tato podmínka je nejčastěji ilustrována na příkladu vodicího psa. Jednalo by se např. o situaci, kdy by pes nemohl žít v bytě osoby z různých důvodů (např. by v bytě byla přítomna osoba trpící alergií na zvířecí srst, osoba trpící těžkou formou zoofobie).

Podmínka základního provedení, které osobě plně vyhovuje

Zákon uvádí, že příspěvek se poskytuje na zvláštní pomůcku v základním provedení, která osobě vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení plně vyhovuje a splňuje podmínku nejmenší ekonomické náročnosti. Toto ustanovení zákona je nutné chápat jako celek. Jde tedy o to, aby základní provedení pomůcky vyhovovalo konkrétní osobě se zdravotním postižením z hlediska jejího zdravotního stavu a jejích potřeb, a které současně splňuje podmínku nejmenší ekonomické náročnosti. Nejmenší

ekonomická náročnost představuje přihlédnutí k nabídkám jiných výrobců nebo dodavatelů pomůcky stejné nebo pomůcky s obdobnými funkcemi, které osobě se zdravotním postižením vyhovují a napomohou jí zároveň ke zmírnění sociálních důsledků jejího zdravotního postižení a podpoří její sociální začleňování. Žadatel může zakoupit zvláštní pomůcku ve vyšším standardu, avšak částka, která bude poskytnuta ve formě příspěvku, se bude odvíjet od ceny pomůcky, která splňuje podmínky nejmenší ekonomické náročnosti, a která osobě plně vyhovuje. Pokud tedy existují pomůcky v nižších cenových relacích a neexistuje důvod, pro který je žadatel nemůže používat, stanoví se výše příspěvku na základě ceny těchto pomůcek. Základními funkcemi pak chápeme funkce pomůcky, komponenty, design ve smyslu kontrastních barev, velikost, tvar a ergonomie rozmístění tlačítek apod. Je třeba si uvědomit, že se zdravotní postižení jednotlivých osob liší, stejně tak, jako jejich potřeby a je tudíž i logické, že ve většině případů se bude lišit i základní provedení zvláštní pomůcky pro každou konkrétní osobu, a to i přesto, že zdravotní postižení těchto osob spadá pod stejné písmeno přílohy zákona. Pro zhodnocení, zda pomůcka žadateli vyhovuje, může krajská pobočka provést šetření v místě, což je v souladu s § 33 zákona. Zároveň tím bude naplněno ustanovení § 26 odst. 1 písm. b) zákona, podle kterého je žadatel o dávku povinen prokázat skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu (podrobněji viz „Stanovisko MPSV k hodnocení podmínky nejmenší ekonomické náročnosti pro účely příspěvku na zvláštní pomůcku“, č.j. 2013/46597-232 ze dne 12. 7. 2013). Tuto skutečnost lze prokázat rovněž vyjádřením odborného pracoviště, které například poskytuje odborné poradenství v oblasti pomůcek nebo služby sociální rehabilitace pro cílovou skupinu osob se zrakovým postižením.

Podmínka nejlepšího zájmu dítěte

V případě dětí je třeba zmínit i § 4 zákona. Pokud je oprávněnou osobou dítě, je při rozhodování o nároku na dávku a její výši orgán příslušný k rozhodování vždy povinen sledovat dosažení nejlepšího zájmu dítěte. To však neznamená, že krajská pobočka při posuzování vzniku nároku na dávku a její výši nepotřebuje informace o pomůcce, jejích funkcích, komponentách a cenách, potřebě a využití. Krajská pobočka tedy musí vyhodnotit nejen provedení pomůcky, zda vyhovuje potřebám dítěte, ale i to, zda stejný produkt nenabízí jiní dodavatelé ve významně nižší cenové hladině, nebo zda na trhu existuje pomůcka se stejnými funkcemi, která dítěti plně vyhovuje, avšak za významně nižší cenu. V nejlepším zájmu dítěte tak není situace, kdy by díky věcně nedůvodně nákladné pomůcce byla odčerpána velká částka z limitní sumy (§ 10 odst. 6 zákona).

Podmínka vylučující poskytnutí příspěvku

Ustanovení § 9 odst. 8 a 9 zákona vylučují poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku v případech zdravotnických prostředků, a to ve vztahu na jejich indikaci či úhradě z prostředků zdravotního pojištění. Příspěvek na zvláštní pomůcku nelze poskytnout, jestliže:

- je zvláštní pomůcka zdravotnickým prostředkem, který je plně či částečně hrazen z veřejného zdravotního pojištění, anebo je osobě zapůjčen zdravotní pojišťovnou
- není zvláštní pomůcka osobě hrazena z veřejného zdravotního pojištění nebo zapůjčena zdravotní pojišťovnou z důvodu nedostatečné zdravotní indikace (zdravotní stav osoby je pro daný zdravotnický prostředek málo závažný, nebo

naopak příliš závažný nebo je pro něj nevhodný pro existenci závažných kontraindikací).

Podmínka srovnatelnosti

V příloze č. 1 vyhlášky je uveden demonstrativní (příkladný) výčet druhů a typů zvláštních pomůcek, které jsou určeny osobám s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, těžce sluchově a těžce zrakově postiženým osobám a osobám s těžkou nebo hlubokou mentální retardací, na které se poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku. V případě osob s těžkým zrakovým postižením jde o část II. přílohy.

Podle § 9 odst. 14 zákona je možné poskytnout příspěvek na zvláštní pomůcku také na pomůcku, která není uvedena v příloze č. 1 vyhlášky. V takovém případě se při rozhodování o poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku posuzuje, zda je konkrétní pomůcka z hlediska využití srovnatelná s druhy a typy zvláštních pomůcek, které jsou v příloze č. 1 vyhlášky uvedeny. Srovnatelnost je třeba posuzovat individuálně, vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli. Z rozhodnutí o přiznání dávky musí být jasné, se kterou z pomůcek uvedených ve vyhlášce je pomůcka, na kterou byla podána žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku, srovnatelná. Pokud krajská pobočka nebude pomůcku považovat za srovnatelnou, i tato skutečnost musí být zdůvodněna.

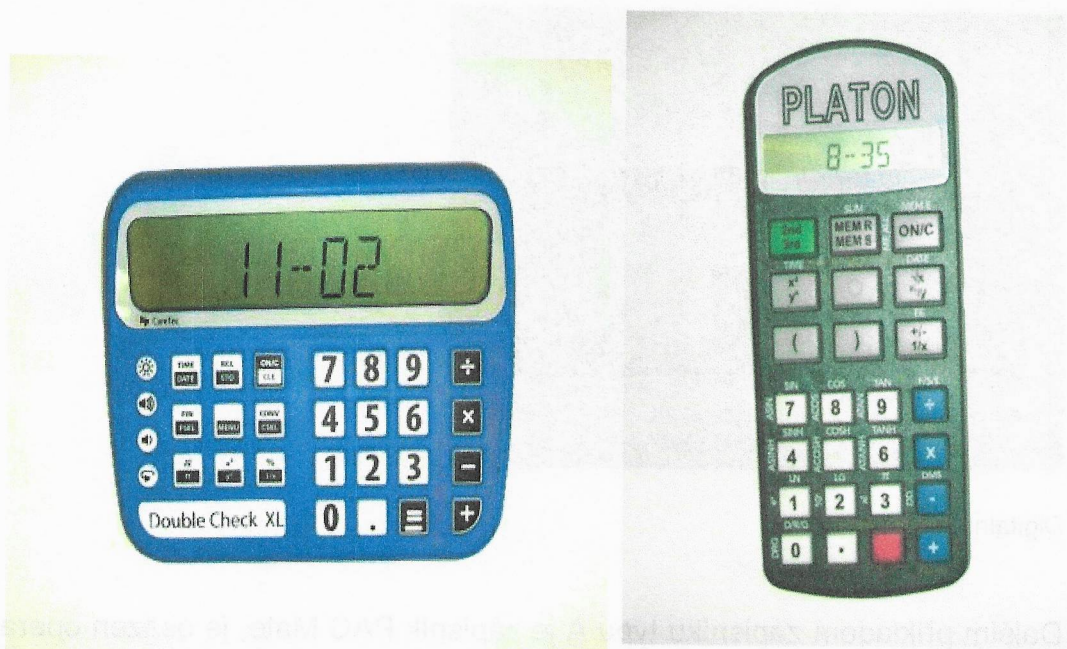
ČLÁNEK II

Zvláštní pomůcky určené těžce zrakově postiženým osobám

1. Osobám se zdravotním postižením, které je uvedeno v části I bodě 2 přílohy k zákonu, jsou určeny tyto zvláštní pomůcky:

a) kalkulátor s hlasovým výstupem

Hlavním znakem kalkulátoru s hlasovým výstupem je jeho přenosnost. Podle individuální potřeby mohou mít tato zařízení různé funkce, od základních (klasická kalkulačka) až po pokročilé (vědecká kalkulačka). Nad rámec běžného je důležité věnovat pozornost § 9 odst. 5 písm. b) zákona, a to zejména v kontextu pomůcek a předmětů, které osoba již využívá (vlastní-li např. telefon, notebook, netbook, iPED, iPhone¹). Tyto předměty by mohly funkci kalkulátoru s hlasovým výstupem nahrazovat. V případě jejich vlastnictví je nezbytné, aby žadatel jasně zdůvodnil, k jakému účelu mu bude kalkulátor s hlasovým výstupem sloužit a důvod neužití funkcí matematických operací u již vlastněných pomůcek.

Kalkulátory s hlasovým výstupem

b) digitální zápisník pro zrakově postižené s hlasovým výstupem nebo braillovým displejem

Jde o univerzální přenosnou zvláštní pomůcku pro přijímání a zpracování informací v digitální podobě (zaznamenávání dat, zpracování textů, provádění matematických výpočtů, po připojení k internetu umožňuje vyhledávat

¹ Vše ozvučené

informace, zpřístupňuje e-komunikaci, e-slovníky, jízdní řády apod.), které mohou být čteny hlasovým výstupem, zobrazeny v potřebném zvětšení a v případě připojení braillovského displeje i zobrazeny v bodovém písmu.

Digitální zápisníky můžeme rozdělit do tří skupin - typ A, B a C:

Typ A = speciální zařízení vytvořené pro potřeby širokého spektra nevidomých uživatelů, umožňuje rychlé zaznamenávání informací při různých příležitostech např. na poradách. Má textový editor, kalkulačku, diář, některé modely umožňují připojení k internetu, e-komunikaci a další e-sloužby, disponuje běžnou nebo braillovskou klávesnicí, je obtížně kompatibilní s ostatními pomůckami. Často je využíván osobami, které neovládají práci s PC, případně žáky na prvním stupni základní školy nebo seniory.

Příkladem zápisníku typu A je digitální zápisník GIN – jde o zápisník s hlasovým výstupem, který slouží k zaznamenávání a vyhledávání informací. Zobrazuje datum, čas, má budík, stopky, minutník, může sloužit jako kalkulátor. Je vybaven speciálním operačním systémem a nelze k němu připojit žádnou běžnou ani braillovskou tiskárnu. Nedisponuje USB ani bezdrátovým Bluetooth rozhraním, nelze ho ani připojit k internetu.

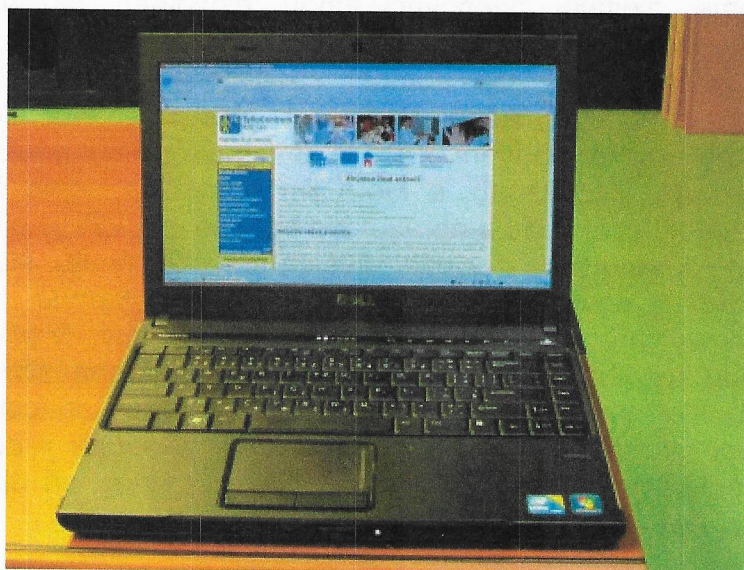
Digitální zápisník – typ A

Dalším příkladem zápisníku typu A je zápisník PAC Mate, je osazen operačním systémem Windows Mobile Pocket PC a zjednodušenou verzí programu JAWS. Pro jeho ovládání slouží integrovaná braillovská nebo Qwerty klávesnice.

Digitální zápisník – typ A

Typ B - základ tohoto digitálního zápisníku pro zrakově postižené s hlasovým výstupem nebo braillovým displejem tvoří přenosný počítač (notebook). Součástí tohoto PC je speciální programové vybavení pro zrakově postižené (odečítací nebo zvětšovací program, program hlasové syntézy) + standardní software zpřístupněný pro práci osob se zdravotním postižením = operační systém Windows, kancelářský balík MS Office (Word, Excel, Outlook), antivirový program (např. AVG, ESET NOD32), souborový manažer (např. Total Commander), zálohovací program (např. Aeronis, AOS), jeho součástí dále může být vybavení (tj. sluchátka, myš, klávesnice). K digitálnímu zápisníku tohoto typu lze připojit běžný braillový displej. Pokud je k němu připojen skener a dovybaví se programem na skenování, pak může plnit funkci čtecího zařízení nebo digitální lupy. V případě souběžného používání digitálního čtecího přístroje pro nevidomé nebo digitální zvětšovací lupy, je možné často využívat v souladu s licenčními podmínkami shodné speciální programové vybavení, což podstatným způsobem snižuje pořizovací cenu digitálního zápisníku. Typ B je často využíván žáky na druhém stupni základních škol, žáky v „integraci“, studenty středních a vysokých škol.

Notebook s odečítačem obrazovky a hlasovým syntetizérem, případně se softwarovou lupou s hlasovou podporou jako přenosný zápisník pro nevidomé či slabozraké – typ B

Typ C = základem je chytrý mobilní telefon nebo tablet vybavený integrovaným hlasovým výstupem či zvětšovací programem, zpravidla externí bezdrátovou klávesnicí a sluchátky. K digitálnímu zápisníku lze připojit braillovský displej.

Kterýkoliv typ (A, B i C) digitálního zápisníku pro zrakově postižené s hlasovým výstupem nebo braillovským displejem je náročnou elektronickou pomůckou s vyšší pořizovací cenou, proto je nutné se u těchto pomůcek zaměřit na to, zda klient bude využívat jak hlasový výstup (syntézu), tak i braillovský displej. Starší těžce zrakově postižené osoby, které se braillovskému písmu nikdy neučily, se mu již ve většině případů nenaučí. Také diabetici v důsledku své nemoci mohou mít sníženou citlivost konečků prstů, což může vést ke ztíženému používání Braillova písma. Dále osoby, které se staly těžce zrakově postiženými v pozdějším, než v dětském věku, se Braillovu písmu zpravidla nenaučí a konečně osoby, které se v dětství Braillovu písmu a jeho čtení naučily, mohou vlivem pokročilejšího věku případně dalších přidružených zdravotních komplikací tuto schopnost postupně ztrácet. Fakt, že osoba psaní i čtení Braillova písma ovládá, lze ověřit v průběhu šetření, případně na krajské pobočce. O této skutečnosti je třeba učinit záznam do spisu. Výše uvedené vyplývá z § 9 odst. 5 písm. c) zákona, kdy podmínkou přiznání je schopnost osoby pomůcku využívat a obsluhovat. V případě, kdy je v rámci vyhodnocování nároku na dávku věrohodně zjištěno, že tato podmínka splněna není, není možné příspěvek přiznat. Tuto skutečnost lze prokázat rovněž vyjádřením odborného pracoviště, které například poskytuje odborné poradenství v oblasti pomůcek nebo služby sociální rehabilitace pro cílovou skupinu osob se zrakovým postižením.

c) speciální programové vybavení pro zrakově postižené

Je určeno pro zrakově postižené občany, kteří jsou vybaveni digitálním čtecím přístrojem pro nevidomé, digitální zvětšovací lupou, digitálním zápisníkem pro zrakově postižené, multifunkční elektronickou komunikační pomůckou, případně jinými pomůckami, které lze pomocí speciálního programového vybavení dále zdokonalovat a funkčně rozšiřovat jejich výbavu. Jedná se o širokou škálu programového vybavení, které je zpřístupněno pro používání osobami s těžkým zrakovým postižením, a které jim umožňuje nejen čtení, psaní, zvětšování nebo prohlížení textu a obrazu, ale obecně usnadňuje přístup a zpracování informací; dává možnost využití dalších smyslů (hmatu, sluchu) ke kompenzaci zrakového postižení, zvětšení obrazu (softwarové lupy). Uživatelé jsou schopni vytvářet hlasové nebo hmatové výstupy. V případě potřeby, např. z důvodu lepšího využití stávajícího zařízení nebo zhoršení zrakových schopností, je možno zvýšit instalací nového speciálního programového vybavení využitelnost stávající pomůcky a případně ji doplnit o další přídatná zařízení. Tím se rozšiřuje funkční výbava, avšak při nižších dodatečných nákladech, než kdyby se pořizovala pomůcka nová.

K programovému vybavení pro zrakově postižené lze například zařadit:

Hlasové syntézy, které slouží jako převodník vstupního textu na jeho mluvenou podobu - např.: Hlas, Zuzana, Eliška, WinTalker (jeden z mluvčích syntézy WinTalker je Jakub).

Odečítač obrazovky (screen-reader) + předplacený upgrade programu SMA. Screen-reader je software, který převádí informace do hlasové podoby - informace jsou uživateli předčítány, nebo do podoby hmatové - informace jsou převáděny do Braillova slepeckého písma. Možné je i použití kombinace více výstupních zařízení najednou, např.: JAWS, ScreenReader (dříve pod názvem SuperNova), WinMonitor.

Softwarové lupy (+SMA) = software, jehož primární funkcí je zvětšování informací zobrazených na monitoru počítače. Softwarové lupy existují s hlasovou podporou nebo bez hlasové podpory. Softwarová lupa umožňuje: zvětšování, zoom okna, vyhlazování zvětšeného textu, filtraci barev či zvýraznění kurzoru myši, textového kurzoru a aktuálního prvku.

Software pro práci s tištěnou předlohou buď předlohu zvětšuje a zobrazuje ji ve stylu televizní kamerové lupy, nebo předlohu převádí do digitální (textové) podoby k následnému „přečtení“ hlasovou syntézou.

- Slabozrací uživatelé používají k práci s tištěnou předlohou tzv. skenerovou lupu, což je speciální program, který předlohu po nasnímání skenerem do paměti počítače zvětší a umožní její další vizuální úpravy.
- Zrakově postižení uživatelé používají k práci s tištěnou předlohou OCR program. Po nasnímání skenerem je předloha OCR programem rozpoznána a převedena do textového formátu, se kterým pak může uživatel dále pracovat pomocí hlasového či hmatového výstupu.

Speciální programové komplety a asistenční programy + SMA zpřístupňují díky velmi jednoduchému ovládání některé základní počítačové funkce (např. jednoduchý textový editor, skenování, diář, kalendář, kalkulačka, e-mail, čtení knih a RSS kanálů, poslech internetových rádií, převod textů do zvukových souborů, telefonování po Internetu, jednoduché vyhledávání na Internetu). Základní menu je zobrazováno v dobře přehledném řádkovém režimu, tedy ne graficky. Pro volbu jednotlivých položek – funkcí postačuje znát jen pár kláves (šipky, Enter, Escape). Pro uživatele tedy není třeba učit se složité klávesové zkratky. V současné době sem lze zařadit např. aplikace Asistent, Dolphin Guide, Knihomol, WinMenu. Každý z uvedených programů nabízí trochu jiné funkce. V některých případech je třeba je i kombinovat (např. program Dolphin Guide se prakticky neumí připojit k žádné ze speciálních internetových knihoven pro zrakově postižené, často je proto doplňován programem Knihomol. Program Asistent zase nabízí jednoduše ovladatelný Diář (pro většinu zrakově postižených jsou diáře nabízené společnostmi Microsoft či Google zcela nepřístupné). I pro speciální komplety a asistenční programy platí obdobná licenční politika jako u dalšího speciálního programového vybavení, tedy

pro používání softwaru v následujících letech je třeba zakoupit předplacený upgrade SMA.

Speciální programy pro interiérovou, pozemní a satelitní navigaci.

Speciální programy ozvučující displeje běžných domácích spotřebičů a nejrůznějších informačních či dopravních systémů.

Konverzní programy pro nevidomé.

SMA – předplacené nové verze (upgrade) stávajícího programového vybavení.

Speciální programové vybavení může být součástí vybavení více pomůcek. Vždy je nutné zjišťovat, jaké další elektronické pomůcky klient vlastní (stolní PC, notebook, netbook, speciální zápisník). Aby nedocházelo k tomu, že žadatel čerpá příspěvky na pomůcky, které mají stejné programové vybavení a mají tytéž funkce, je dobré, vyžádat si od klienta vysvětlení, k jakému účelu je bude využívat. Kdy, kde, jak často. Např.: jestliže klient žádá o příspěvek na zvláštní pomůcku stolní PC a současně o příspěvek na zvláštní pomůcku čtecí zařízení nebo zápisník, pak by měl odůvodnit, z jakého důvodu potřebuje tuto kombinaci pomůcek.

Vhodné je dotázat se žadatele, zda má v PC pouze základní vybavení nebo má SMA (=Software Maintenance Agreement). Pokud ano, má tak uživatel pomůcku připravenou na změny např. operačního systému či internetových prohlížečů. Aktualizace programového vybavení v rozsahu 1 SMA zabezpečuje plnou funkčnost zvláštní pomůcky při nejmenších možných nákladech po dobu 1 následujícího roku (např. verze programu „ODEČÍTAČ 2018 + 2 SMA“ tedy umožňuje provozovat program i v letech 2019 a 2020, pro roky 2021 a 2022 je ale už třeba zakoupit další 2 SMA). Tuto licenční politiku uplatňují od roku 2018 v podstatě všichni dodavatelé speciálního programového vybavení pro zrakově postižené. SMA lze uznat jako speciální programové vybavení pro zrakově postižené osoby, ale nelze jednoznačně uvést počet licencí, neboť vždy záleží na pomůckách a speciálních programech pro zrakově postižené, které osoba vlastní.

- d) elektronická orientační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o akustické orientační majáky, vysílačky pro ovládání akustických orientačních majáků, pomůcky na zachytávání vysokých překážek.**

Tyto pomůcky přispívají k usnadnění orientace a samostatného pohybu těžce zrakově postižených a hluchoslepých osob. Vzhledem k tomu, že většina těchto pomůcek je určena osobám, které jsou schopny samostatného pohybu a orientace, je vhodné mimo jiné zjistit, zda se klient nepohybuje výhradně s průvodcem. Pokud tomu tak je, pomůcku nevyužije. Výše uvedené vyplývá z § 9 odst. 5 písm. c) zákona, kdy podmínkou přiznání je schopnost osoby pomůcku využívat a obsluhovat. V případě, kdy je v rámci vyhodnocování nároku na dávku věrohodně zjištěno, že tato podmínka splněna není, není možné příspěvek přiznat.

Vysílač v holi a vysílač jako samostatná pomůcka

Nejčastěji se jedná o povelové vysílače, které slouží k dálkovému ovládání orientačních majáčků prostřednictvím rádiového signálu. Povelový vysílač může být v podobě samostatné „krabičky do ruky“, nebo může být přímo zabudovaný těsně pod rukojetí hole.

Orientační majáček, který je spouštěn vysílačem

Majáčky pro nevidomé se umísťují na orientačně významných místech (veřejné budovy, školy, pracoviště), obsluhují se pomocí povelových vysílačů.

Ultrazvukový vyhledávač překážek do ruky RAY

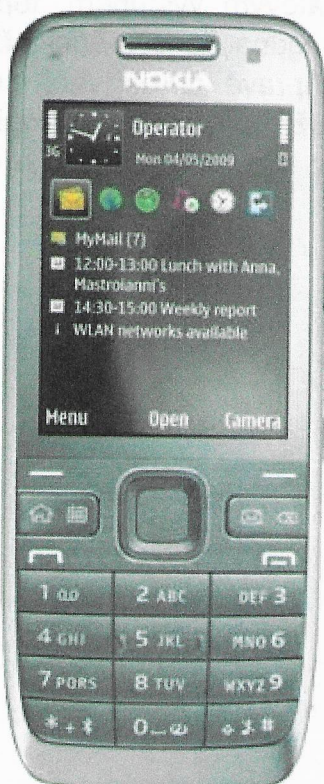
Ultrazvukový vyhledávač překážek v brýlích

Ultrazvukové vyhledávače překážek slouží k upozornění na překážky, které se vyskytují od pasu nahoru. Jedná se například o ultrazvukový vyhledávač překážek RAY a ultrazvukové brýle. Tyto pomůcky mohou buď vibrovat, nebo dávají informace do sluchátek.

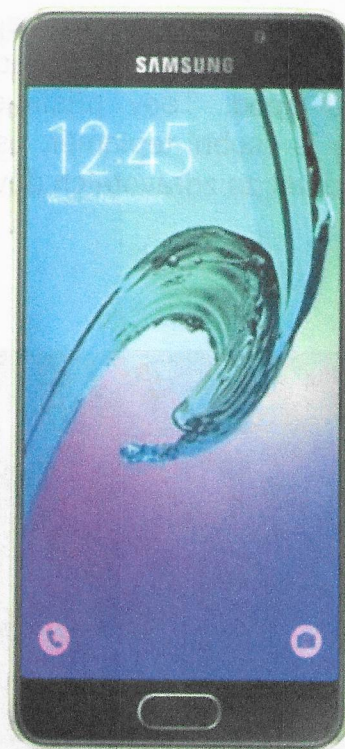
- e) multifunkční elektronická komunikační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o stolní nebo mobilní telefony se zvětšenou a kontrastní klávesnicí, ozvučené mobilní telefony nebo tablety se speciálními funkcemi či příslušenstvím pro zrakově postižené.**

Usnadňuje běžnou komunikaci těžce zrakově postižených a hluchoslepých osob s nejširším okolím, pomáhá v orientaci a navázání kontaktu, když je postižený sám, resp. se ocitne v neznámém prostředí. Výbavu těchto zařízení může tvořit: odečítací program, hlasová syntéza, program na čtení digitálních a zvukových dokumentů, OCR program, programy na rozpoznávání bankovek, čtení etiket a čárových kódů, čtení informačních tabulí, programy pro orientaci a samostatný

pohyb v interiéru i exteriéru. Mezi příslušenství může patřit: bezdrátová QWERTY klávesnice, speciální tlačítková klávesnice, sluchátka, braillový displej ke komunikačním pomůckám. Jelikož se jedná o zařízení přenosná, je zpravidla dostačující, aby klient vlastnil pouze jeden typ zvláštní pomůcky z této položky.

Mobil s operačním systémem pro možnost použít speciální odečítač

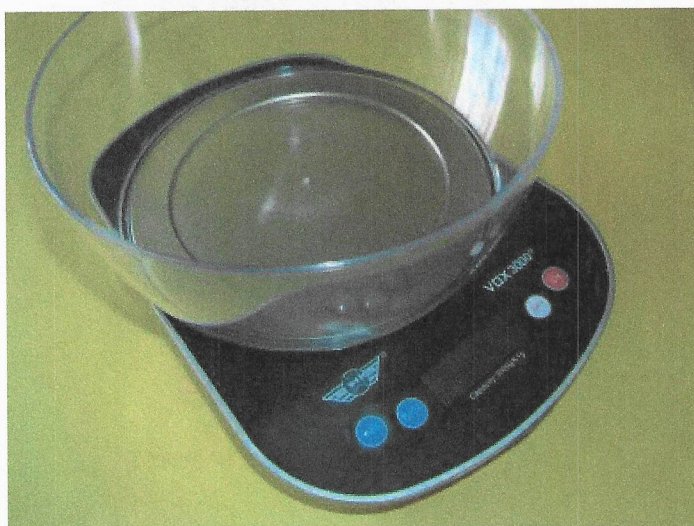
Dotykový mobil Corvus (Android)

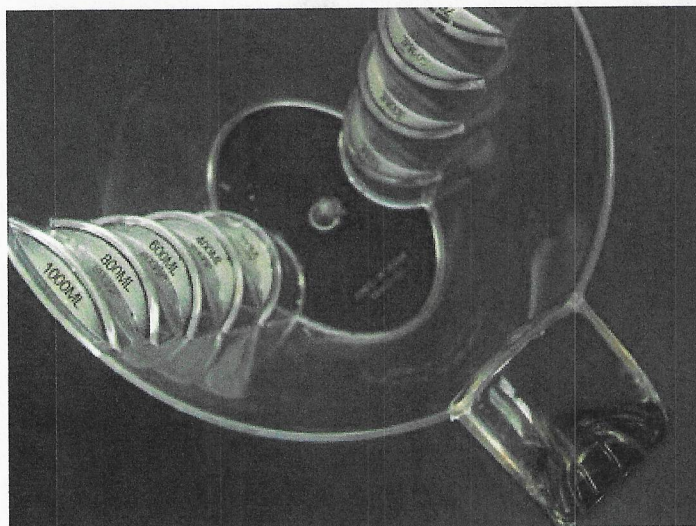
SmartVission (Android) s klávesnicí

f) měřicí přístroje pro domácnost s hlasovým nebo hmatovým výstupem

Do této položky patří pomůcky pro každodenní používání, které naplňují znaky § 9 odst. 5 písm. b) zákona, tj. typicky je osoba potřebuje k získávání informací či jí umožňují sebeobsahu. Můžeme sem zařadit např.: kuchyňské váhy s hlasovým výstupem, kuchyňské odměrky s hmatovým výstupem, teploměr s hlasovým výstupem k měření teploty vzduchu. Jedná se o měřicí přístroje používané v domácnosti například při vaření, přípravě či ohřívání pokrmů nebo nápojů apod. Tedy přístroje, které neslouží k měření fyziologických hodnot jako je osobní teploměr, osobní váha nebo tonometr (byť by je osoba musela používat ze zdravotních důvodů).

Kuchyňská váha s hlasovým výstupem

Odměrka s hmatovými značkami

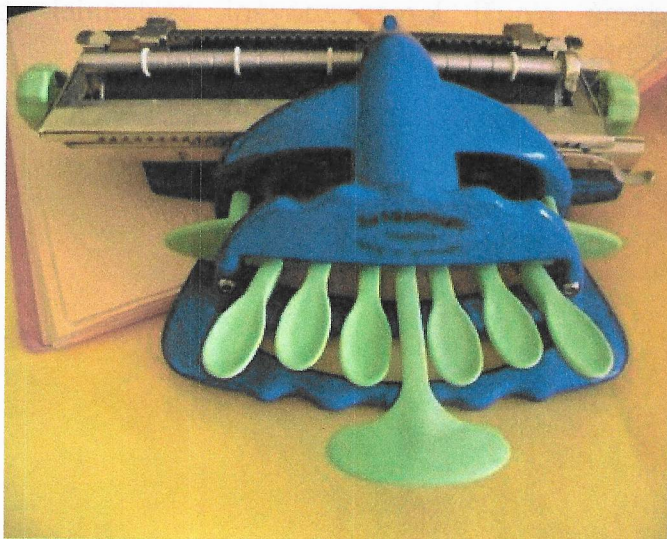
2. Osobám se zdravotním postižením, které je uvedeno v části I bodě 2 písm. a) a b) přílohy k zákonu, jsou určeny tyto zvláštní pomůcky:

a) vodící pes

Vzhledem ke specifickým pomůcky vodící pes a některým specifickým v řízení, není tato problematika v rámci této instrukce řešena.

b) psací stroj pro nevidomé

Psací stroj pro nevidomé je určen osobám, které jsou schopné číst a psát v Braillově písmu. Existuje mechanická i elektrická verze, provedení obouruční, pravoruční a levoruční. Předpokladem zvládnutí práce s tímto psacím strojem je dobrá jemná motorika. Důležitým faktem pro přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku – psací stroj pro nevidomé, je mimo jiné znalost Braillova písma, popřípadě probíhající či plánovaná výuka Braillova písma u nevidomých dětí, a to už na 1. stupni základní školy. Výše uvedené vyplývá z § 9 odst. 5 písm. c) zákona, kdy podmínkou přiznání je schopnost osoby pomůcku využívat a obsluhovat. V případě, kdy je v rámci vyhodnocování nároku na dávku věrohodně zjištěno, že tato podmínka splněna není, není možné příspěvek přiznat.

Psací stroj pro nevidomé

c) popisovací kleště pro nevidomé

Popisovací kleště slouží k vytváření popisků na speciální pásku, která se následně nalepí na nejrůznější drobné předměty, např. tištěné dokumenty, název koření na kořence, názvy CD, DVD, pořadače.

Popisovací kleště

d) indikátor barev pro nevidomé

Indikátor barev pro nevidomé slouží k rozpoznávání základních barev a k odlišování barevných odstínů.

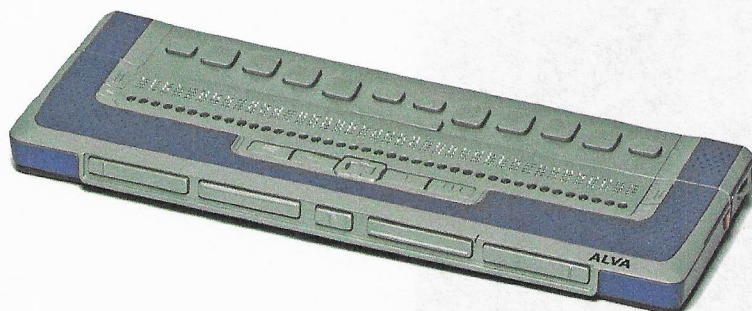

Indikátor barev pro nevidomé

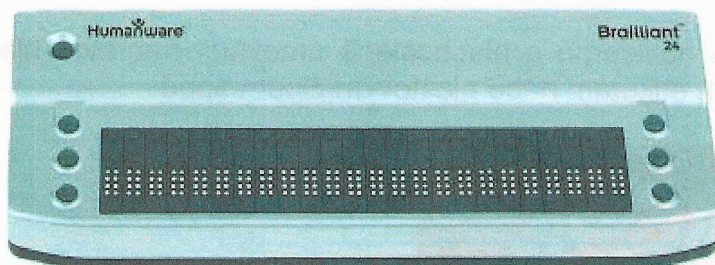
e) braillovský displej pro nevidomé

Braillovský displej pro nevidomé (= hmatový zobrazovač, braillovský řádek) je svou povahou vstupně-výstupní zařízení. Na jedné straně zobrazuje informace v Braillově písmu (vlastnoručně pořízené, zobrazované operačním systémem a aplikacemi, snímané skenerem a rozpoznané OCR programem nebo získané z internetu), na druhé straně umožňuje interakci s počítačem pomocí tlačítek

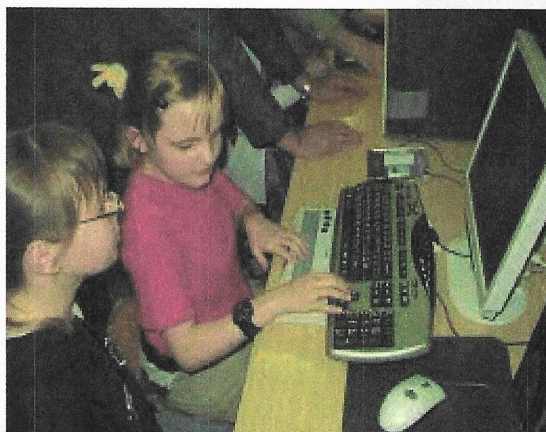
přímo na přístroji. Braillovský řádek může být připojován nejen ke stolnímu či přenosnému PC, ale i k dalším zařízením. Může například rozšířit o braillovský výstup zápisník nebo pomocí Bluetooth může být připojen k mobilnímu telefonu. Je to pomůcka, která je vhodná pro ty uživatele, kteří aktivně používají Braillovo písmo nebo u osob, které se ho učí. Výše uvedené vyplývá z § 9 odst. 5 písm. c) zákona, kdy podmínkou přiznání je schopnost osoby pomůcku využívat a obsluhovat. V případě, kdy je v rámci vyhodnocování nároku na dávku věrohodně zjištěno, že tato podmínka splněna není, není možné příspěvek přiznat.

Braillovský řádek

Braillovský řádek

Braillovský řádek

f) tiskárny reliéfních znaků pro nevidomé

Tiskárny reliéfních znaků pro nevidomé jsou speciální zařízení, která slouží k tisku textů nebo obrázků v reliéfní podobě. Mezi uživateli jsou málo rozšířené.

Tiskárna reliéfních znaků

g) hlasové popisovače pro nevidomé a hluchoslepé

Hlasové popisovače pro nevidomé a hluchoslepé umožňují nahrávat hlasové komentáře k samolepícím etiketám nebo plastovým čipům apod.

Hlasový popisovač

h) digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem

Digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem umožňuje čtení, psaní, editaci textů, elektronickou komunikaci a telefonování. Hlasový výstup zajišťuje plnohodnotné ozvučení dění na obrazovce PC. Lze ho využít při studiu, přípravě na budoucí povolání, při pracovním uplatnění, k vyhledávání na internetu, při správě a údržbě dat, e-bankovníctví, e-nakupování apod. Může

se jednat o zařízení jednoúčelová nebo víceúčelová; stolní nebo přenosnou verzi.

Jednoúčelová zařízení využijí více osoby, které nezvládnou obsluhu elektronických pomůcek na bázi PC. Pomůcka disponuje pouze jedinou funkcí: syntetickým hlasovým výstupem, přečte text z černotiskové předlohy.

Víceúčelová zařízení se sestávají z PC, monitoru, skeneru, zvukové karty, reproduktorů a dále ze:

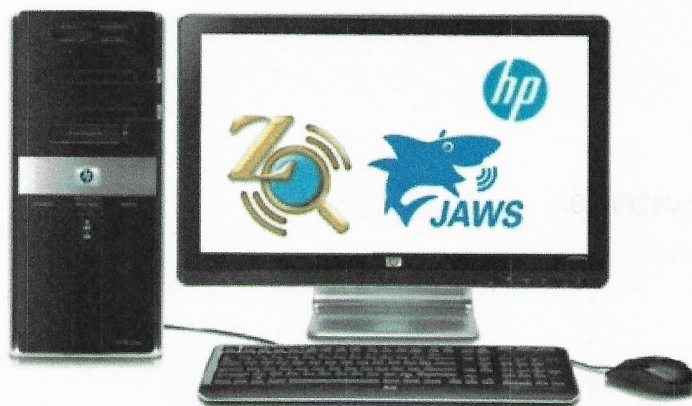
- speciálního programového vybavení, např. z programu hlasového výstupu, který zahrnuje odečítač obrazovky, SMA a hlasovou syntézu² nebo ze speciálního programového kompletu³ či asistenčního programu se SMA;
- běžného programového vybavení, např. z programu OCR, z textového procesoru⁴ zpřístupněného hlasovým výstupem nebo z ostatních běžných programů⁵ zpřístupněných hlasovým výstupem.

Pokud klient vlastní přenosnou verzi digitálního čtecího přístroje pro nevidomé, pak tato pomůcka plní zároveň i funkci digitálního zápisníku (základem obojího je notebook, případně skener a obdobné softwarové vybavení).

Také digitální zvětšovací lupa s hlasovou podporou má shodné komponenty (PC/notebook, skener, OCR systém, kancelářský software, hlasovou syntézu).

Pokud osoba vlastní digitální zápisník nebo přenosnou verzi digitálního čtecího přístroje pro nevidomé s hlasovým výstupem, může potřebovat stolní verzi digitálního čtecího přístroje s hlasovým výstupem.

Pokud již osoba vlastní stolní verzi některé z uvedených pomůcek, může potřebovat pomůcku v přenosné verzi, tj. digitální zápisník nebo digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem. Zde, pokud svou potřebu přenosné verze řádně zdůvodní, nejde o duplicitu.

Digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem

² Zpravidla jedna na psaní a editaci, druhá na čtení

³ Viz strana 10

⁴ MS Word

⁵ Správa a organizace dat apod.

3. Osobám se zdravotním postižením, které je uvedeno v části I bodě 2 písm. a) až c) přílohy k zákonu, je určena zvláštní pomůcka:

diktafon

Diktafon je zařízení určené pro záznam diktovaného textu nebo pro záznam zvuků ze všech směrů především mluvené řeči. Základní funkcí diktafonu je funkce nahrávání. Kromě základní funkce mají některé diktafony ještě například:

- vestavěné hodiny a kalendář,
- displej, na kterém může uživatel zobrazit čas nebo spravovat záznamy,
- mikrofonní vstup, který umožňuje připojení externího mikrofonu pro lepší kvalitu záznamu,
- detekci zvuku, jejímž úkolem je šetřit místo v paměti přístroje tím, že se vypne, pokud nastane ticho,
- možnost připojení sluchátek pro lepší poslech záznamu v hlučném prostředí.

Diktafon může nahradit klasický zápisník. Některé diktafony lze připojovat k PC a se soubory dále pracovat. Pro potřeby osob s těžkým zrakovým postižením jsou vhodné především ozvučené diktafony, neboť diktafony neozvučené jsou pro tyto uživatele obtížně obsluhovatelné. V současné době může být diktafon součástí i jiných zařízení, jako jsou například mobilní telefony a je tedy nutné, aby správný orgán zjistil, zda nějaké pomůcky v tomto smyslu žadatel již používá.

Diktafon Eltrinox V12Pro BF

4. Osobám se zdravotním postižením, které je uvedeno v části I bodě 2 písm. b) až d) přílohy k zákonu, jsou určeny tyto zvláštní pomůcky:

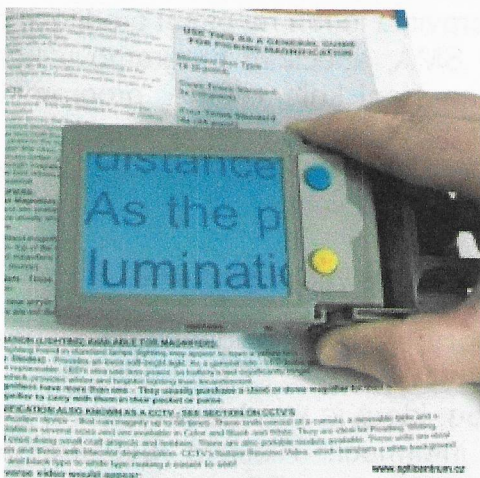
a) kamerová zvětšovací lupa

Kamerová zvětšovací lupa slouží primárně ke čtení. Další možností využití je pořizování poznámek v rukopisu, prohlížení obrázků a k drobným manuálním činnostem (např. k navlečení jehly nebo k nastavení drobných elektrospotřebičů). Děti a studenti mohou díky přídavné kameře sledovat na monitoru kamerové lupy výklad učitele a tabuli. Kamerová lupa je dobře využitelná pro seniory, kteří nezvládají užívat PC. Kamerová lupa je také nezastupitelná při práci s trojrozměrnými předměty.

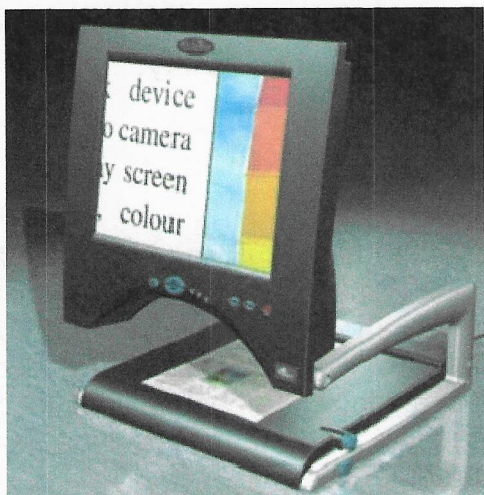
Základní součástí této pomůcky je řídicí jednotka (lupa se jí ovládá), kamerový systém a zobrazovací jednotka (monitor, TV).

Základní typy a provedení:

- stolní verze nedílně spojená se čtecím stolem, která se využívá zejména v případech, kdy klient potřebuje velké zvětšení a nepotřebuje lupu převážet
- stolní verze s ručně vedenou kamerou
- přenosná verze
- stolní nebo přenosná verze s OCR programem a hlasovým výstupem, kdy informace zobrazovaná na monitoru je zároveň čtena syntetickým hlasovým výstupem
- kapesní verze s integrovanou kamerou a displejem, která je vhodná pro osoby, které potřebují tuto pomůcku často přenášet, např. často cestují a potřebují pouze menší zvětšení

Kamerová zvětšovací lupa – kapesní verze

Stolní verze kamerové zvětšovací lupy

b) digitální zvětšovací lupa

Digitální zvětšovací lupa je využitelná osobami, které jsou schopny v reálném čase číst zvětšené písmo a dokáží se i při velkém zvětšení dobře orientovat po textu či obrazu. Jedná se o pomůcku na bázi výpočetní techniky určenou ke čtení, psaní, k editaci korespondence, knih a časopisů, ke zpracování, třídění a uchovávání informací, k písemné i digitální komunikaci s nejširší i odbornou veřejností, ke zpřístupnění informací na internetu. Je vhodná zejména pro studenty a pracující, kteří chtějí využívat i jiné funkce digitální lupy, které kamerové lupy nemají (např. k vyhledávání, uchovávání a zpracování informací).

Pomůcka se skládá z PC, monitoru s větší úhlopříčkou, skeneru či kamery, reproduktorů, myši a klávesnice. To, co dělá z běžného PC digitální zvětšovací lupy, je speciální softwarové vybavení, ke kterému patří: softwarová zvětšovací lupa + SMA; program hlasové syntézy (zpravidla jeden na psaní a editaci, druhý na čtení); skenerová zvětšovací lupa + SMA; speciální programový komplet či asistenční program + SMA; program na čtení knih + SMA; program OCR; kancelářský balík MS Office; antivirový program; souborový manažer; další speciální programové vybavení pro čtení, rozpoznání, převod, zobrazení a zpracování informací. Existuje stolní a přenosná verze.

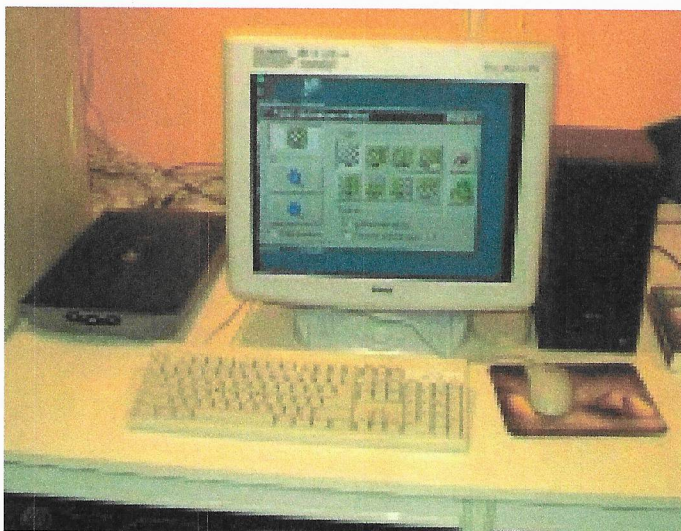
Podle míry zrakového postižení lze digitální zvětšovací lupy členit.

- **Digitální lupa bez hlasové podpory**, která je vhodná pro slabozraké osoby se stabilním zrakovým postižením.
- **Digitální lupa s hlasovou podporou**, která je vhodná pro osoby, u nichž převažuje zrakové zpracovávání informací. Hlasová podpora nabízí základní hlasovou odezvu dění na obrazovce PC. Není ozvučeno vše a předpokládá se, že uživatel má tak významný zbytek zraku, že tam, kde není zajištěna hlasová odezva, při orientaci na obrazovce, si uživatel může vypomoci vlastním zrakem.
- **Digitální lupa s hlasovým výstupem**, která je vhodná pro osoby, u nichž převažuje sluchové zpracovávání informací, případně je zde vysoký

stupeň progresu zrakového postižení. Hlasový výstup je u digitální lupy potřebný pro uživatele, kteří vzhledem k jejich zrakové vadě nemohou ani při velkém zvětšení číst informace z obrazovky v reálném čase.

Hodnotí-li správný orgán nárok na dávku z důvodu zjištění stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti dle § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, nic mu nebrání v tom, aby si vyžádal stanovisko odborného lékaře tak, aby byl schopen v konkrétním případě rozhodnout, zda jsou splněny podmínky nároku na zvláštní pomůcku, tj. zda osoba je schopna využívat buď digitální lupu bez hlasové podpory, nebo digitální lupu s hlasovou podporou, anebo digitální lupu s hlasovým výstupem.

Jelikož se jedná o náročnou elektronickou pomůcku, předpokládá se aktivní znalost psaní na klávesnici bez zrakové kontroly. Pokud klient již vlastní digitální čtecí přístroj, není nutné, aby vlastnil ještě digitální lupu, neboť obě pomůcky disponují stejnými funkcemi.

Digitální zvětšovací lupa

JUDr. Jiří Vaňásek
zastupující náměstek pro řízení sekce
zaměstnanosti a nepojistných sociálních dávek

